

Φασίστες στη Βουλή; Σιγά το πρόβλημα!

(για την ακρίβεια: έχουμε πολύ μεγαλύτερα προβλήματα...)

I. ΟΙ ΦΑΣΙΣΤΕΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

(ΓΙΑΤΙ ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ Η ΒΟΥΛΗ ΕΙΧΕ ΜΕΣΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ)

Κατά τη γνώμη μας, η βουλευτική ανέλιξη των ελληνικών νεοναζιστών δεν είναι ούτε η σημαντικότερη ούτε η ενδεικτικότερη των αλλαγών από τις οποίες έχει διέλθει η ελληνική κοινωνία τα τελευταία είκοσι χρόνια και που τώρα εκφράζονται μεταξύ άλλων και με εκλογικά αποτελέσματα. Αν ασχολούμαστε παρακάτω με αυτή την εξέλιξη είναι γιατί μας φαίνεται ενδεικτική άλλων, περισσότερο σημαντικών εξελίξεων που λαμβάνουν χώρα μακριά από τις μπουρδες των ΜΜΕ και τα κατά τα άλλα άγρυπνα αυτιά των κοινωνικών επιστημόνων.

Λοιπόν: και μικρό παιδί βλέπει ότι η εκλογική επιτυχία των νεοναζιστών ήταν το αποτέλεσμα μιας μακρόχρονης κρατικής καμπάνιας. Τα όσα ειπώθηκαν λίγο πριν από τις εκλογές με πρόσχημα τη “μάχη εναντίον του ναζισμού” είναι μόνο η κορυφή του παγόβουνου, αλλά είναι ενδεικτικά. Τότε μάθαμε από τους αστούς “αντιπάλους” τους και κυρίως από τα ελληνικά ΜΜΕ ότι οι νεοναζί “κάνουν εδώ και χρόνια δουλειά μυρμηγκιού στα σχολεία”, ότι είναι πολύ άγριοι και ασκούν βία όποτε θέλουν δίχως να τους κουνιέται κανείς, ότι στα διαλείμματα μεταξύ των βίαιων δράσεων συνοδεύουν γιαγιάδες για να κάνουν αναλήψεις από τις τράπεζες, ότι μπορεί κανείς να τους παρομοιάσει με τη... Χαμάς και το κοινωνικό της έργο. Από την άλλη η αριστερή μεριά του εντελώς όψιμου αντιφασισμού δεν κουραζόταν να επαναλαμβάνει πόσο υπαρκτό και τρομακτικό είναι το “πρόβλημα” με τους μετανάστες και πόσο κοινωνικά επίκαιρη αποδεικνύεται η νεοναζιστική αντιμετώπισή του, κυρίως λόγω της “ολιγωρίας της αριστεράς”, που προφανώς έπρεπε να κυνηγάει μετανάστες ή ίδια, αλλά δεν το κάνει γιατί αποτελείται από γνήσιους φλώρους.

Αντισυστημικοί οι πράκτορες, φιλόδοξοι οι μαφιόζοι, κοινωνικά επίκαιροι οι κανίβαλοι! Πραγματικά δεν πιστεύαμε στ' αυτιά μας. Είμαστε εκείνοι που ασχολούνται με το ζήτημα από τότε που όλοι έλεγαν ότι δεν υπάρχει' οπότε ήμασταν σε θέση να ξέρουμε ότι οι ύμνοι αυτού του είδους αφορούσαν μια οργάνωση περίπου 200 φρενοβλαβών, πρακτόρων και μαφιόζων που όχι, δεν κάνει δουλειά μυρμηγκιού σε κανένα σχολείο και όχι, δεν περνάει γιαγιάδες από το δρόμο για να φτάσουν στο ΑΤΜ, κυρίως γιατί η μπάζα από το ψείρισμα μιας γιαγιάς ωχριά μπροστά στους πραγματικούς τζίρους των μαφιών για τις οποίες δουλεύουν.

Ακόμη όμως κι αν δεν πιστεύαμε στ' αυτιά μας, είχαμε το μυαλό μας για να μας γλιτώσει από την έκπληξη. Γιατί η προώθηση των ελληνών νεοναζί προς τα βουλευτικά έδρανα δεν ξεκίνησε με την περισπούδαστη ανάλυση του πρώτου προεκλογι-

κού γκάλοπ. Αν θέλει κανείς να τη δει από την αρχή, θα πρέπει να γυρίσει πίσω στον Δεκέμβριο του 2008.

Ούτε ισχυριζόμαστε τώρα, ούτε ισχυριστήκαμε ποτέ, ακόμη και την εποχή της μεγάλης μούρλιας με το θέμα, ότι η εξέγερση του 2008 ήταν κάποιου είδους προμήνυμα επανάστασης. Διαισθανόμασταν όμως, ήδη από τη στιγμή που συνέβαινε, ότι εκείνη η εξέγερση αποτέλεσε ισχυρό σοκ για το ελληνικό κράτος. Το φόντο εκείνου του σοκ ήταν η ακριβής συναίσθηση της ιστορικής συγκυρίας εντός της οποίας συνέβαινε η εξέγερση. Ήδη ο πρωθυπουργός της χώρας ήταν απασχολημένος να απαγγέλει το ποίημα περί “θωρακισμένης οικονομίας”. Λίγους μήνες αργότερα η κυβέρνηση της “θωρακισμένης οικονομίας” θα παραιτούνταν και όλοι θα εξοικειωνόμασταν με τη μυθολογία της “κρίσης χρέους”. Μετάφραση: τα προβλήματα του ελληνικού καπιταλισμού ήδη χτυπούσαν κόκκινο και το ελληνικό κράτος είχε πλήρη επίγνωση του γεγονότος.

Σε εκείνη τη σκληρή συγκυρία, η απρόσμενη εξέγερση του Δεκέμβρη προσέφερε ορισμένες επιπλέον γνώσεις σε όσους από το ελληνικό κράτος είναι επιφορτισμένοι με την κατάστρωση στρατηγικών. Πρώτα η συνειδητοποίηση της μικρής αποτελεσματικότητας των μηχανισμών κοινωνικού ελέγχου, η αποκάλυψη ότι υπάρχουν κομμάτια της ελληνικής κοινωνίας που δεν είναι δυνατόν να ελεγχθούν με τις μεθόδους που είχαν καταστρωθεί και εκλεπτυνθεί τα προηγούμενα τριάντα χρόνια. Η καταρράκωση του κύρους της ελληνικής αστυνομίας εν μία νυκτί ήταν ταυτόχρονα και μια απόδειξη ότι ακόμη και τα βασικότερα ιδεολογικά κεκτημένα της μεταπολίτευσης (πχ ο μύθος μιας αστυνομίας πέρα από την πολιτική) μπορεί και να κρέμονται από μια κλωστή. Έπειτα η συνειδητοποίηση ότι η στρατηγική της παρανομοποίησης της εργασίας, μπορεί ως τότε να υπάρξει εξαιρετικά ωφέλιμη οικονομικά, πολιτικά όμως, από τη μεριά της πειθάρχησης, ίσως και να ήταν σαθρή. Η αθρόα συμμετοχή των “παράνομων” μεταναστών εργατών και της λεγόμενης “δεύτερης γενιάς” στην εξέγερση των ντόπιων, μαζί και η εξέγερση του Μάη του 2009 με αφορμή το σκίσιμο του Κορανίου, υπήρξαν συγκλονιστικές για το ελληνικό κράτος. Ψιθύριζαν ότι οι έως τότε τρόποι ελέγχου του ξένου προλεταριάτου ήταν λιγότερο αποτελεσματικοί απ' όσο φαινόταν, υπονόησαν ότι οι παράνομοποιημένοι μετανάστες εργάτες μπορούσαν μέσα στην ανυπαρξία τους να χτίζουν οργανωτικές δομές εντός των ανοικτών στρατοπέδων συγκέντρωσης στα οποία ήταν καταδικασμένοι να ζουν, ανέδειξαν το ότι ίσως η “δεύτερη γενιά” να μην είναι διατεθειμένη να κάτσει στ' αυγά της κοιτάζοντας την ερημιά που της επιφύλασσε το ελληνικό aparatχάιντ.

Κι όμως: την ίδια στιγμή που τα προβλήματα του ελληνικού καπιταλισμού έλαμπαν, δίπλα τους αραδιάζονταν πιθανές λύσεις και ψήγματα λύσεων, ωφέλιμες μελλοντικές κατευθύνσεις... και -πάνω απ' όλα- κοινωνικοί σύμμαχοι πολλά υποσχόμενοι. Γιατί ήδη κατά τη διάρκεια της εξέγερσης, οι μελλοντικοί κοινωνικοί σύμμαχοι του ελληνικού κράτους είχαν κάνει αισθητή την παρουσία τους. Αντιγράφουμε κάτι από εκείνα που έχουμε πει κατά καιρούς:

Μπορούμε να θυμηθούμε ορισμένες σκοτεινότερες πλευρές της αντιμετώπισης της περσικής εξέγερσης. (...) τη νυχτερινή κινητοποίηση των συμμοριών των πατρικών φασιστών -επικεφαλής ο διοικητής της ασφάλειας Πάτρας με πολιτικά και κράνος μοτοσυκλέτας. (...) το συνήθως χαμηλών τόνων παρακράτος της Θράκης να βγαίνει από κάθε κοινωνική τρύπα και να κλείνει κόσμο μέσα στο πανεπιστήμιο. (...) τους μαγαζάτορες της Λαμίας να περιμένουν οπλισμένοι στις πόρτες των μαγαζιών τους. (...) τις διώξεις μαθητών με τον αντιτρομοκρατικό στη Λάρισα. (...) τις εκκλήσεις για εννεργοποίηση του στρατού. Οπωσδήποτε εκείνο που έγενεφε απ' τα σκοτάδια εκείνες τις ημέρες δεν ήταν [το κράτος - πατέρας], αλλά μια κρυφή όψη της ελληνικής κοινωνίας, όψη ωστόσο πολύ πιο παλιά, πολύ πιο βαθιά, πολύ πιο δουλεμένη απ' όσο παραδεχόμαστε συνήθως. Το ελληνικό παρακράτος, σάρκα από τη σάρκα ετούτης εδώ της κοινωνίας, έδειξε τα δόντια του όσο χρειάστηκε και αποσύρθηκε για την επόμενη φορά. Αυτή η στιγμήμια εμφάνιση μέσα απ' τον ίσκιο ξεχνιέται σήμερα (...).¹

Αυτά λέγαμε ένα χρόνο έπειτα από την εξέγερση του Δεκέμβρη θυμίζοντας γεγονότα που κανείς δεν ήθελε να θυμάται. Κανείς εκτός από το ελληνικό κράτος. Που είχε δει τους κοινωνικούς του συμμάχους να κινητοποιούνται σχεδόν αυθόρμητα. Και που, αντίθετα με τους συμμετέχοντες στην εξέγερση του Δεκέμβρη, είχε επαρκώς σαφή σχέδια για το μέλλον. Τα οποία είχαν ήδη μπει σε εφαρμογή.

II. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ: ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΕΣ, ΟΙ ΑΠΑΓΟΡΕΥΜΕΝΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΕΡΓΑΤΕΣ, ΟΙ ΜΑΦΙΕΣ, Ο ΠΟΛΕΜΟΣ.

Είπαμε πριν ότι το φόντο εντός του οποίου το ελληνικό κράτος έλαβε τα μηνύματα του Δεκέμβρη ήταν η όξυνση της καπιταλιστικής κρίσης. Αλλά αυτή η περιγραφή δεν είναι πλήρης δίχως μια συνολική αντίληψη του τι είναι το κράτος. Ξέρουμε καλά ότι οι αγανακτισμένοι πάσης φύσεως και μαζί οι οπαδοί του Σύριζα νομίζουν ότι κράτος είναι όποιος μπαίνει στη Βουλή, καταλαμβάνει τους υπουργικούς θώκους και μετά... κυβερνάει. Εμείς από την άλλη θα θέλαμε να προτείνουμε μια πιο ρεαλιστική

Τα πρόσωπα (που δεν έχουν σημασία)

Δεν θέλουμε να παρεξηγηθούμε. Δεν εννοούμε ότι η Χρυσή Αυγή θα αναλάβει τη διακυβέρνηση της χώρας. Εννοούμε αυτό ακριβώς που λέμε: δεν ξέρουμε τους ακριβείς τρόπους με τους οποίους θα λυθεί το ζήτημα της διακυβέρνησης του ελληνικού κράτους, πολύ απλά γιατί κατά τη γνώμη μας, αυτή τη στιγμή, κανείς δεν τους ξέρει. Εκείνο που ξέρουμε είναι ότι αυτοί οι τρόποι θα εκφράζουν όλο και περισσότερο τα συμφέροντα της μαφίας και θα περιλαμβάνουν όλο και περισσότερο την ελληνική αστυνομία ως πολιτικό παίκτη. Κατά τα άλλα, για να χρησιμοποιήσουμε μια κλασική κοινοτοπία των περιόδων κρίσεως, “τα πράγματα είναι ρευστά”. Οι καριέριστες σκύλοι πλακώνονται με λύσσα, οι προσωπικές τους στρατηγικές συγκρούονται, νέοι εκλεκτοί προβάλλουν στον αφρό από το πουθενά και οι χαμένοι εξαφανίζονται σαν να μην υπήρξαν ποτέ. Δείτε για παράδειγμα πού έχει καταλήξει (προς στιγμήν;) ο προηγούμενος εκλεκτός της αστυνομίας και των μυστικών υπηρεσιών που άκουγε στο όνομα Γιώργος Καρατσαφέρης.

Δείτε επίσης, για ακόμη καλύτερη κατανόηση, τις προεκλογικές κινήσεις του διδύμου Λοβέρδου-Χρυσοχοϊδη γύρω από τη διασύνδεση υγείας και δημόσιας τάξης. Είχαν αυτές οι κινήσεις να κάνουν με κάποιου είδους προεκλογική πολιτική του μισοπεθαμένου ΠΑΣΟΚ; Κατά τη γνώμη μας όχι και σίγουρα όχι αποκλειστικά - λειτούργησαν, όπως πολλά άλλα στην πολιτική καριέρα των συγκεκριμένων ανθρώπων, σαν υποβολή των προσωπικών τους διαπιστευτηρίων, σαν απόδειξη προς τα αφεντικά τους του ποιος είναι ο πιο κατάλληλος για να παίξει τον ρόλο του πολιτικού εκπρόσωπου της “δημόσιας τάξης”, δηλαδή των μαφιών και της ελληνικής αστυνομίας στα χρόνια που έρχονται.

αντίληψη για το κράτος. Το ελληνικό κράτος λοιπόν είναι η οργανωμένη έκφραση των συμφερόντων της ελληνικής αστικής τάξης, σα να λέμε το μεγάλο υπερκομματικό κόμμα των αφεντικών μας. Συνεπώς το ελληνικό κράτος διέπεται από μια διαρκή εσωτερική σύγκρουση και ταυτόχρονα εκφράζει την επιθετικότητα των συμφερόντων που το αποτελούν ενάντια στην εργατική τάξη. Με άλλα λόγια, αυτό που εκφράζεται στις πράξεις και τις κατευθύνσεις του ελληνικού κράτους, δεν είναι “λαϊκές ετυμηγορίες” και “κοινοβουλευτικοί συσχετισμοί”, αλλά οι πραγματικοί συνασπισμοί εξουσίας εντός του ελληνικού κεφαλαίου, οι συσχετισμοί και οι συγκρούσεις μεταξύ τους.

Εδώ και τρία περίπου χρόνια το ελληνικό κράτος έχει να αντιμετωπίσει την όξυνση της καπιταλιστικής κρίσης. Λέμε “όξυνση” και όχι “εμφάνιση”, γιατί η καπιταλιστική κρίση δεν γεννήθηκε ξαφνικά με την ξεχασμένη επίσκεψη του “Γιωργάκη” στο Καστελόριζο και την ανακοίνωση της προσφυγής της χώρας στο ΔΝΤ. Η καπιταλιστική κρίση μαινόταν από τη δεκαετία του '80 και εκφραζόταν σαν αδυναμία να αγοραστούν αυτά που ο ελληνικός καπιταλισμός παρήγαγε. Δύο ήταν οι βασικές διέξοδοι που επιλέχθηκαν από τότε, αποδείχτηκαν εξαιρετικά επιτυχημένες και κράτησαν την ελληνική καπιταλιστική κοινωνία σε κανονική λειτουργία μέχρι που όλα έγιναν ίσωμα.

Η πρώτη διέξοδος ήταν ο τραπεζικός δανεισμός. Για είκοσι και βάλε χρόνια η ασθμαίνουσα κατανάλωση ενισχυόταν με τα κάθε είδους καταναλωτικά, επιχειρηματικά, στεγαστικά, οδοντιατρικά και πάει λέγοντας δάνεια με τα οποία τόσο εξοικειώθηκε το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας από τους μικροαστούς μέχρι τα μικρά και μεγάλα αφεντικά. Η λογική ήταν απλή, βγαλμένη από τις καλύτερες παραδόσεις της καπιταλιστικής ιστορίας: λεφτά για να αγοραστούν τα εμπορεύματα δεν υπάρχουν, αλλά ας πούμε ότι υπάρχουν, πληρώνουμε τα πραγματικά εμπορεύματα σήμερα με χρήμα που θα υπάρξει αύριο και συνεχίζουμε ακάθεκτοι. Και ο καιρός περνούσε, και τα δάνεια γιγαντώνονταν στον λογαριασμό των ελληνικών τραπεζών καταγραφόμενα στο ενεργητικό. Όπως όλοι ξέρουμε βέβαια, τα τέλη της προηγούμενης δεκαετίας ήταν η στιγμή που έγινε κατανοητό ότι όλα αυτά τα χρήματα ήταν απλά λογιστικά κόλπα, δάνεια που δεν υπήρχε περίπτωση να αποπληρωθούν. Ποτέ των ποτών. Τα ανθηρά οικονομικά των ελληνικών τραπεζών ήταν χτισμένα στην άμμο της κρίσης.

Η δεύτερη διέξοδος ήταν περισσότερο συγκυριακή, αλλά όπως τα έφεραν τα πράγματα, εξίσου, αν όχι περισσότερο, θεμελιώδης για την βραχυπρόθεσμη επιβίωση του ελληνικού καπιταλισμού. Η πτώση του ανατολικού μπλοκ στις αρχές της δεκαετίας του '90, έφερε την Ελλάδα στη μεριά των νικητών του ψυχρού πολέμου. Οι μετανάστες εργάτες που ήρθαν να δουλέψουν στην Ελλάδα προερχόμενοι από τα διαλυμένα κράτη των ηττημένων, αντιμετωπίστηκαν σύμφωνα με την τελευταία λέξη της καπιταλιστικής διαχείρισης της εργασίας. Δηλαδή απαγορεύθηκαν. Έγιναν παράνομοι με το ζόρι, ονομάστηκαν “λαθρομετανάστες” και αφέθηκαν στο έλεος των μικρών αφεντικών, της ελληνικής αστυνομίας και των μαφιών κάθε είδους. Η διαχείριση της εργασίας τους δεν γινόταν με βάση το εργατικό δικαίο που ίσχυε για όλους τους υπόλοιπους, αλλά με βάση την ωμή αστυνομική και μαφιόζικη βία.

Το άμεσο οικονομικό αποτέλεσμα αυτής της στρατηγικής (που εμείς αποκαλούμε “στρατηγική της παρανομοποίησης της εργασίας”) ήταν η κάθετη πτώση της αξίας της εργατικής δύναμης ενός σεβαστού κομματιού της εργατικής τάξης της χώρας (γιατί, ανεξάρτητα με το τι έχουν στα κεφάλια τους οι ρατσιστές, το καπιταλιστικό σύστημα αντιλαμβάνεται την εργατική τάξη σαν μία και μοναδική, και την εκμετάλλευσή της σαν μία και ενιαία διαδικασία). Αν θέλει κανείς να καταλάβει τους τρόπους με τους οποίους η παρανομοποίηση των μεταναστών εργατών αποτέλεσε πρόσκαιρη διέξοδο από την κρίση, μπορεί να κοιτάξει τα όσα συμβαίνουν τελευταία. Η περίφημη “εσωτερική υποτίμηση” που και οι ντόπιοι νιώθουν στο πετσί τους τα τελευταία χρόνια με την μέσω διαταγμάτων μείωση των μισθών τους, είναι η ιδέα σύμφωνα με την οποία η πτώση της αξίας της εργατικής δύναμης αυξάνει τη “διεθνή ανταγωνιστικότητα” του εθνικού κεφαλαίου. Ε, μπορεί οι ντόπιοι να αρνούνται να το καταλάβουν, αλλά αυτή η “εσωτερική υποτίμηση” δεν είναι καινούριο φρούτο: έχει ηλικία είκοσι χρόνων και βάλε, εφαρμόστηκε μέχρι θανάτου πάνω στο ένα εκατομμύριο των μεταναστών εργατών και σήμερα φτάνει να εφαρμόζεται και στους ντόπιους.

Όλα αυτά, που αλλού τα έχουμε περιγράψει με περισσότερα λόγια², είναι που έχουν καταλήξει σήμερα σε μια κατάσταση βαθιάς κρίσης. Οι ελληνικές τράπεζες ασθμαίνουν. Το ελληνικό κράτος ανέλαβε να καλύψει τα ανύπαρκτα λεφτά τους δανειζόμενο το ίδιο και δίνοντας τα λεφτά στις τράπεζες. Το χρέος που προέκυψε εγγράφηκε στο λογαριασμό

του ελληνικού κράτους και είναι αυτό που μάθαμε να αποκαλούμε “δημόσιο χρέος”. Είναι σημαντικό να καταλάβουμε ότι η δημιουργία του “δημόσιου χρέους” δεν ήταν μια διαδικασία δημιουργίας χρημάτων εκ του μηδενός, αλλά μια διαδικασία μετατροπής των προβλημάτων του τραπεζικού συστήματος σε εθνικό πρόβλημα. Οπότε οι ελληνικές τράπεζες εξακολούθησαν να ασθμαίνουν, μόνο που τώρα το πρόβλημά τους είναι πρόβλημα όλων μας. Όσο για το πόσο μεγάλο είναι το πρόβλημα, όποιου και αν είναι, αρκεί να σημειώσουμε ότι οι ελληνικές τράπεζες χρειάζονται κάπου 30 δις για να βουλώσουν τις τρύπες που άφησε η τελευταία μαζική παραδοχή ότι τα ταμεία τους περιέχουν ανύπαρκτο χρήμα (λέμε για αυτό που στον δημόσιο λόγο παρουσιάστηκε με την ονομασία “το κούρεμα του χρέους”).

Από την άλλη η ελληνική κοινωνία έχει διέλθει από βαθύτατες αλλαγές. Τα είκοσι τελευταία χρόνια η πλειοψηφία της αγκάλιασε με όποιον τρόπο ήταν εύκαιρος τη στρατηγική της παρανομοποίησης της εργασίας. Αλλά αυτή η στρατηγική δεν ήταν δίκως τις επιπτώσεις της. Γιγάντωσε τις δουλειές του παράνομου κεφαλαίου (γιατί και οι μαφίες είναι ένα είδος καπιταλιστικής επιχείρησης) σε επίπεδα άνευ προηγουμένου. Δημιούργησε σχέσεις μεταξύ αυτών των παράνομων επιχειρήσεων και των κρατικών μηχανισμών με πρώτη την ελληνική αστυνομία. Δημιούργησε επίσης σεβαστά τμήματα της ελληνικής κοινωνίας που τρέφονται από το παράνομο, αναγνωρίζουν τις αξίες του και υιοθετούν τις μεθόδους του, ειδικά όταν έχουν να κάνουν με τη διαχείριση της εργασίας των απαγορευμένων εργατών. Μια γενική μαφιοποίηση είναι εδώ και επελαύνει.

Κι έτσι ερχόμαστε στο σήμερα. Μπορεί κάποια “φωτισμένα” κομμάτια του ελληνικού κράτους να λένε την αλήθεια όταν λένε ότι ψάχνουν λύσεις για τα προβλήματα του ελληνικού καπιταλισμού σε κάποιου είδους εκ βάθρων αλλαγή των παραγωγικών διαδικασιών και την “ανάκτηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας”. Κατά τη γνώμη μας πάντως, είτε (το πιθανότερο) λένε ψέματα, είτε εθελοτυφλούν, νομίζοντας ότι παραδόσεις αιώνων μπορούν να αλλάξουν μέσα σε λίγα χρόνια. Άλλοι όμως, πιθανόν περισσότερο ρεαλιστές, ή περισσότερο ειλικρινείς, ψάχνουν “λύσεις” εκεί που παραδοσιακά τις αναζητούν οι ιθύνοντες του ελληνικού κράτους σε περίοδο κρίσης: στη “ζηλευτή θέση της χώρας”, στους διεθνείς διακρατικούς ανταγωνισμούς, στην αναζήτηση υπηρεσιών προς

Κοινωνικοί σύμμαχοι

Αυτό το δυναμικό [το ελληνικό παρακράτος] θα συνεχίζει να συσσωρεύεται όσο καλπάζει η κρίση (...) δεν πρέπει κατά κανένα τρόπο να πλανηθούμε από την εικόνα και να υποθέσουμε πως η εξέγερση του Δεκεμβρη ήταν μόνη της, "πλειοψηφική" και κυρίαρχη (...)
Περιοδικό Αυτο! #23, 3/2009

Η αγαπημένη μας φωτό που κάπου βρίσκουμε να την βάλουμε κάθε χρόνο: 9 Ιανουαρίου του 2009. Βράδυ. "Πατρινοί πολίτες", μαζί με ασφαλίτες, νεοναζί και τον τοπικό "σύλλογο πολιτών" εφορμούν εναντίον όσων διαδήλωναν για τη δολοφονία του Αλέξη Γρηγορόπουλου. Ο όχλος συγκεντρώθηκε μισό στενό από την ασφάλεια Πατρών. Επικεφαλής ο διοικητής της ασφάλειας Πατρών αυτοπροσώπως με πολιτικά και κράνος μοτοσυκλέτας (τον έχουμε βάλει σε κύκλο). Η σύνθεση του όχλου που μαζεύτηκε πίσω από τον διοικητή και τα ΜΑΤ, όπως την περιγράφουν πατρινοί σύντροφοι που δέχτηκαν την επίθεση, είχε ως εξής:

οργανωμένοι ακροδεξιόι, μέλη της "επιτροπής κατοίκων Αγιάς" (που ως τότε πάλευε να διώξει τον καταυλισμό των Αφγανών), Οννεδίτες από την εποχή του Καλαμποκά μέχρι και σήμερα αλλά και "αγανακτισμένοι πολίτες", όχι οι οργανωμένοι ακροδεξιόι που έχετε συνηθίσει στην Αθήνα, αλλά η κυριολεξία του πράγματος...

Λίγες μέρες μετά, η Αγγελική Κολυροπούλου, πρόεδρος της επιτροπής κατοίκων Αγιάς, μιλώντας στον τοπικό τύπο περιέγραφε τη συμμετοχή της στον όχλο ως εξής:

Όσοι βρέθηκαν στο σημείο ήταν απλοί πολίτες και καταστηματαρχες. Λέγαμε "γεια" μεταξύ μας και ας μην γνωριζόμασταν. Προσπαθούσε ο ένας να δώσει κουράγιο στον άλλο. Ο κόσμος προσπαθούσε μέσω των κινητών να προσελκύσει όσο το δυνατόν περισσότερους στο κέντρο...⁵

Τα κινητά, το συλλογικό ξεπέρασμα του φόβου, οι άγιοι "απλοί πολίτες" που επιτέλους σηκώθηκαν από τον καναπέ... Μα δεν εγκαλεί αυτή η περιγραφή τις τόσο οικίες περιγραφές του κινήματος των αγανακτισμένων; Μα δεν ήταν η Αγγελική Κολυροπούλου μπροστά από την εποχή της; Ήταν! Και εδώ που τα λέμε, η μελλοντική της πορεία ήταν ανάλογη. Η συμμετοχή της στους κανονικούς "αγανακτισμένους" Πατρών άφησε εποχή, ο λόγος της άγγιξε ψυχές και το μνημόνιο ακόμη τρίζει. Πέρα από αυτά πάντως, το υποκείμενο που εκείνη τη νύχτα έλαμψε διά της παρουσίας του, υποδείκνυε στην ελληνική αστυνομία τους κοινωνικούς της συμμάχους. Οι προσπάθειες οργάνωσης αυτού του υποκειμένου θα γνώριζαν λαμπρή επιτυχία λίγους μήνες αργότερα. Στον Άγιο Παντελεήμονα.

πώληση στον πλειοδότη. Για να το πούμε ευθέως, ο πόλεμος συζητιέται όλο και περισσότερο στα ανώτερα κλιμάκια του ελληνικού κράτους. Το πρόβλημα εδώ είναι ότι δεν μπορεί να είναι ένας πόλεμος μονομερής: το ελληνικό κράτος πρέπει να προετοιμάσει και να διεκδικήσει τη συμμετοχή του σε ευρύτερες διακρατικές συρράξεις ώστε να μπορεί έπειτα να διεκδικήσει ανταλλάγματα.

Με άλλα λόγια υπάρχουν σοβαρές αποφάσεις να ληφθούν. Πρέπει να ληφθούν άμεσα. Και πρέπει να βρεθούν αυτοί που θα τις λάβουν. Είναι δυνατόν να πιστέψουμε ότι οι ιθύνοντες του ελληνικού κράτους, οι εκπρόσωποι και τα κορυφαία μέλη της ελληνικής αστικής τάξης, περιμένουν την "ετυμηγορία του ελληνικού λαού" για να δουν τι θα κάνουν; Ειδικά σήμερα που η πάλη ποτέ σταθερότητα της ελληνικής εκλογικής διαδικασίας έχει καταφανώς καταρρεύσει;

III. ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ (ΑΝΑΡΩΤΙΟΥΝΤΑΙ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΦΕΝΤΙΚΑ)

Πίσω στον Γενάρη του 2009. Όπως είπαμε στην πρώτη ενότητα, το ελληνικό κράτος (μην το ξεχνάμε: η οργάνωση των συνασπισμών εξουσίας του ελληνικού κεφαλαίου) α) έβλεπε την καπιταλιστική κρίση να επελαύνει β) έβλεπε τους μηχανισμούς ιδεολογικού ελέγχου της μεταπολίτευσης να μην αποδίδουν τα αναμενόμενα γ) έβλεπε τη στρατηγική της παρανομοποίησης της εργασίας να επιδεικνύει απaráδεκτες αδυναμίες.

Εκτός από όλα αυτά τα ζοφερά, υπάρχουν δύο ακόμη στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπ' όψη. Κατά πρώτον, το ελληνικό κράτος είχε την ευκαιρία, κατά τη διάρκεια της ίδιας εξέγερσης, να διακρίνει την ανάδυση και πολιτική δραστηριοποίηση ορισμένων κοινωνικών συμμάχων που θα μπορούσαν να αποδειχθούν πολύτιμοι. Ο εσμός των μαγαζατόρων, μπάτσων, μαφιόζων και παρακρατικών είχε κάνει την εμφάνισή του στην Πάτρα και σε άλλες πόλεις της επαρχίας σχεδόν αυθόρμητα, το ίδιο αναπάντεχα με την εμφάνιση της εξεγερμένης

αντιμπατιστικής νεολαίας και με εκπληκτικά αποτελέσματα. Η κρατική οργάνωσή του ήταν λοιπόν πολλά υποσχόμενη.

Κατά δεύτερον, το ίδιο το ελληνικό κράτος είχε κατά τη διάρκεια των τελευταίων είκοσι χρόνων αποκτήσει μια σημαντική καινούρια περιοχή: λέμε για την ευρύτατη περιοχή του παράνομου κεφαλαίου. Όπως αναφέραμε παραπάνω, οι κάθε είδους μαφίες είχαν μεγεθυνθεί δίπλα στην εξέλιξη της στρατηγικής της παρανομοποίησης της εργασίας, είχαν αποκτήσει σχέσεις με το κράτος, είχαν αποκτήσει κοινωνική νομιμοποίηση διαχέοντας την ηθική και τις μεθόδους τους σε σημαντικά κομμάτια της ελληνικής κοινωνίας. Με άλλα λόγια, αν το ελληνικό κράτος είναι η οργάνωση των συνασπισμών εξουσίας του ελληνικού κεφαλαίου, μια νέα ήπειρος συμφερόντων είχε αναδυθεί: η μαφία - μια νέα ρωμαλέα περιοχή καπιταλιστικής ανάπτυξης, με σοβαρές προοπτικές, διόλου αμελητέα οικονομική ισχύ και ειδικά συμφέροντα στην περιοχή της δημόσιας τάξης και των σωμάτων ασφαλείας. Αφενός γιατί μεγάλο μέρος της ελέγχεται από την ελληνική αστυνομία και αφετέρου γιατί η παρανομοποίηση της εργασίας, δηλαδή η μεταχείριση των μεταναστών ως ζήτημα δημόσιας τάξης, είναι πάγιο και διαρκές της συμφέρον.

Αν κανείς τολμούσε σε εκείνους τους μακρινούς καιρούς να προβλέψει τα όσα θα ακολουθούσαν, θα κατατασσόταν στους μέτριους συγγραφείς επιστημονικής φαντασίας -και αυτό στην καλύτερη των περιπτώσεων. Σήμερα όμως, και με την εμπειρία των περασμένων χρόνων να μάς κάνει παρέα, μπορούμε να κάνουμε μια ανασκόπηση στις κατευθύνσεις που ακολούθησε το ελληνικό κράτος.

Πρώτα έχουμε μια ευρεία καμπάνια ανάκτησης του χαμένου κύρους των σωμάτων ασφαλείας. Αυτή η καμπάνια, που ξεκίνησε με την εμφάνιση νέων σωμάτων επιβολής του νόμου είχε ταυτόχρονα και μια πίσω όψη: τη σύναψη σχέσεων μεταξύ των σωμάτων ασφαλείας και των κοινωνικών συμμάχων της αστυνομίας που είχαν εμφανιστεί και δράσει

κατά τη διάρκεια της εξέγερσης του Δεκεμβρη. Οι μηχανοκίνητοι μπάτσοι που από το 2010 και μετά γυρνοβολούν στις γειτονιές, εκτός από σώματα συγκέντρωσης ακροδεξιών, αποτελούν και καμπάνια δημοσίων σχέσεων της ελληνικής αστυνομίας, προσπάθεια ανάπτυξης δεσμών με εκείνους τους κοινωνικούς συμμάχους που τόσο ευδιάκριτη είχαν κάνει την παρουσία τους τον Δεκέμβρη του 2008. Το πόσο σημαντική είναι άλλωστε αυτή η καμπάνια για το ελληνικό κράτος, φαίνεται από το κόστος της. Μόνο για τις βενζίνες, οι γυροβολιές των μπάτσων απαιτούν κάπου είκοσι εκατομμύρια ευρώ το τρίμηνο, κόστος μπροστά στο οποίο οποιαδήποτε διαφημιστική καμπάνια του ιδιωτικού τομέα ωχριά.³

Έπειτα έχουμε μια στρατιωτική εκστρατεία διάλυσης των στοιχειωδών μορφών οργάνωσης που είχαν χτίσει οι παρανομοποιημένοι μετανάστες εργάτες και η ύπαρξη των οποίων έγινε εμφανής στις αρχές του 2009. Αυτή η εκστρατεία ξεκίνησε και κορυφώθηκε γύρω από το θέμα του Αγίου Παντελεήμονα. Τα όσα έγιναν εκεί ήταν απολύτως εκπληκτικά: η έως τότε νεογέννητη "επιτροπή κατοίκων" πλαισιώθηκε από παρακρατικούς με "ενδιαφέρον για τη γειτονιά". Οι νεοναζί εμφανίστηκαν και ανέλαβαν ρόλο τοποτηρητή της τάξεως. Τελικά, μέσα στο καλοκαίρι του 2009, την άτυπη ηγεσία των ρατσιστικών τεκταινομένων στην περιοχή ανέλαβε ένας πληρωμένος δολοφόνος της μαφίας και ταυτόχρονα υποψήφιος βουλευτής της Χρυσής Αυγής. Η κορύφωση της στρατηγικής του Αγίου Παντελεήμονα ήταν το πογκρόμ εναντίον των μεταναστών εργατών της περιοχής που εξελίχθηκε τον Μάιο του 2011. Για δύο ολόκληρες εβδομάδες, μια πενηντάδα νεοναζί κυριάρχησε στο κέντρο της Αθήνας, απαγόρευσε την κυκλοφορία, χτύπησε και δολοφόνησε. Φυσικά, δεν θα μπορούσαν να τα έχουν καταφέρει μόνοι τους: μαζί τους είχαν εκατοντάδες στην κυριολεξία μπάτσους όλων των ειδών. Όποιος πέρασε από εκεί είδε με τα ίδια του τα μάτια ότι στην ουσία το περσινό ρατσιστικό πογκρόμ

Οι μπάτσοι

Μέχρι και η καλή Καθημερινή ανησύχησε: οι μισοί και βάλε μπάτσοι της Αθήνας ψήφισαν Χρυσή Αυγή. Δεν είναι παράξενο: η βάση της ελληνικής αστυνομίας, οι δεκάδες χιλιάδες ηρωικοί ένστολοι που φυλάνε τη χώρα με κίνδυνο της ζωής τους, έχουν αποκομίσει πολλαπλά οφέλη από τις μεταβολές των τελευταίων χρόνων. Νομίζουμε ότι το μεγαλύτερο από αυτά τα οφέλη είναι η απόκτηση πολιτικής συνείδησης. Όλο και περισσότερο, οι Έλληνες μπάτσοι αντιλαμβάνονται εαυτούς σαν ένα σώμα, διακριτό μέσα στην ελληνική κοινωνία, με δικά του ξεχωριστά συμφέροντα, με δική του ηγεσία για την οποία έχουν συγκεκριμένη γνώμη. Φυσικά αυτή η συνείδηση δεν είναι δίχως το υλικό της αντίστοιχο, το οποίο είναι η συμμετοχή τους, από την κορυφή μέχρι τη βάση, στη νομή του πλούτου που παράγεται από τους μαφιοζικούς κύκλους εργασιών.

Η πιο κραυγαλέα μέχρι στιγμής εκδήλωση αυτής της μπατσοικής συνείδησης ήταν τα όσα ακολούθησαν την περίφημη "συμπλοκή στου Ρέντη" τον Μάρτη του 2011. Τότε, τα περίφημα νέα σώματα αστυνομίσιων έκαναν τη δική τους διαδήλωση μέσα στην Αθήνα, φώναζαν συνθήματα, επέδειξαν απειθαρχία απέναντι στους ανωτέρους τους εν τω μέσω γενικής αποδοχής. Είχε κυλήσει νερό στ' αυλάκι από τότε που οι πληρωμένοι δημοσιογράφοι του αστυνομικού ρεπορτάζ έβλεπαν την πρώτη εμφάνιση της ομάδας ΔΙΑΣ να συνοδεύεται από αθρόες συλλήψεις επίδοξων ληστών τραπεζών.

Ο Σύριζα

[Οι συριζισμένοι] περιμένουν να εισπράξουν ψήφους από την εξέγερση και αυτή τη μελλούμενη μάζωξη δεν περιμένουν να την κάνουν στις επόμενες εκλογές, αλλά σε λίγα χρόνια που "θα 'χει πήξει το μυαλό μας", καταλαβαίνετε... Περιοδικό Αυτο/ #23, 3/2009

Ο δίχως όρια ομορτισμός που κάνει ανθρώπους σαν τα στελέχη του Σύριζα να νομίζουν ότι μπορούν να αναλάβουν τη διακυβέρνηση της χώρας είναι αν μη τι άλλο διασκεδαστικός. Τυφλωμένοι από τον ομορτισμό, έχουν ξεχάσει την τεσσαρακονταετία κατά την οποία ο μοναδικός τους ρόλος ήταν η μεσολάβηση μεταξύ των εργατικών αιτημάτων και του κράτους, ρόλος για τον οποίο πληρώνονταν με τα αντίστοιχα ψίχουλα. Κακώς βέβαια τον ξεχάσαν: γιατί είναι αυτός ο ρόλος που έχει παράξει το κόμμα και τις νοοτροπίες του, το στελεχικό δυναμικό του κόμματος και τις ικανότητές του: η ζωούλα στις ρίζες του συριζικού δέντρου είναι που έχει παράξει όλες εκείνες τις οργανώσεις που αποτελούν τον Σύριζα. Και όχι, αρκεί η στοιχειώδης επαφή με την ταξική ανάλυση για να καταλάβει κανείς ότι δεν μπορεί ο καθένας να αναλάβει τα γνία του ελληνικού κράτους επειδή τον ψήφισε ο ελληνικός λαός. Ακόμη και αν κατά τα άλλα έχει τις καλύτερες των προθέσεων (απέναντι στην πατρίδα και την αστική της τάξη εννοούμε...).

οργανώθηκε και ήρθε εις πέρας, όχι από τους νεοναζί, αλλά από την ελληνική αστυνομία με όλη της την επισημότητα.⁴

Τέλος έχουμε μια γενική εκστρατεία μετατροπής μιας σειράς ζητημάτων σε ζητήματα δημόσιας τάξης. Δεν θα επεκταθούμε πολύ εδώ, αφού το θέμα είναι από μόνο του τεράστιο. Θα θυμίσουμε μόνο την πολλαπλή χρησιμότητα της τελευταίας πριν από τις εκλογές καμπάνιας με θέμα "πόρνες φορείς του ιού HIV". Όπως έχουν υποστηρίξει άλλοι καλύτερα από εμάς, αυτή η εκστρατεία δεν ήταν απλό προεκλογικό πυροτέχνημα. Ταυτόχρονα έδειχνε την προσπάθεια διαμόρφωσης των τεχνικών και ιδεολογικών προϋποθέσεων που απαιτούνται για τη μισο-στρατιωτική και μισο-ιατρική διαχείριση του κοινωνικού πάτου σε μια εποχή που το ελληνικό κράτος φαντάζεται αυτόν τον πάτο να διευρύνεται με όλο και ταχύτερους ρυθμούς.

Να λοιπόν οι τρόποι με τους οποίους κινήθηκε το ελληνικό κράτος μετά τον Δεκέμβριο του 2008: προσπάθεια επανανομοποίησης των σωμάτων ασφαλείας - αναζήτηση των κοινωνικών συμμάχων που είχαν κάνει την εμφάνισή τους κατά τη διάρκεια της εξέγερσης - τσάκισμα των μεταναστών εργατών του κέντρου της Αθήνας - διαμόρφωση μεθόδων πολιτικής οργάνωσης των κοινωνικών συμμάχων της αστυνομίας υπό τη σκέπη των νεοναζί και της μαφίας - γενική διαμόρφωση των τεχνικών και ιδεολογικών προϋποθέσεων για την ιατρικοστρατιωτική διαχείριση του κοινωνικού πάτου. Όλα αυτά συνέβησαν σε ετούτη εδώ τη χώρα σε διάστημα λίγων ετών. Και όχι, δεν είναι εκπληκτικά, ποτέ τα ιστορικά γεγονότα δεν είναι εκπληκτικά. Αντιθέτως, (θα έπρεπε να) είναι αναμενόμενα και σε κάθε περίπτωση είναι ενδεικτικά για το μέλλον της ελληνικής κοινωνίας.

IV. ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ (ΕΚΛΟΓΕΣ; ΠΟΙΟΣ ΘΑΝΑΣΗΣ;)

Πίσω τώρα στην αρχική μας διαπίστωση. Το ση-

μαντικότερο πολιτικό γεγονός των τελευταίων χρόνων δεν είναι η είσοδος των νεοναζί στη Βουλή των Ελλήνων. Είναι η απόκτηση πολιτικής δύναμης και η ξεκάθαρα πολιτικού χαρακτήρα δράση εκείνου του κομματιού του ελληνικού κράτους που συνδέεται αφενός με την οικονομική ισχύ των ελληνικών μαφιοζικών επιχειρήσεων και αφετέρου με την ελληνική αστυνομία. Αυτό το κεφαλαίο πολιτικό γεγονός θα πρέπει να ειπωθεί σε άμεση συνάφεια με τα καυτά προβλήματα του ελληνικού κράτους (την καπιταλιστική κρίση, τις τράπεζες που καταρρέουν, την πειθαρχία του διαρκώς διευρυνόμενου πάτου, τους τρόπους συμμετοχής στους διεθνείς διακρατικούς ανταγωνισμούς) που επιζητούν άμεση λύση.

Εν τω μεταξύ, το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας πλέει στο πέλαγος των δημοκρατικών ψευδαισθήσεων, επιμένει να πιστεύει ότι το πώς θα κυβερνηθεί η χώρα (πώς θα ληφθούν οι αποφάσεις γύρω από τα φλέγοντα ζητήματα της ελληνικής αστικής τάξης) θα προκύψει από την έκφραση της "λαϊκής βούλησης" στην κάλπη. Περασμένα ξεχασμένα! Ο περίφημος "δικομματισμός" που στις τελευταίες εκλογές μάς τελείωσε, ήταν μια διακριτική αλλά εξαιρετικά λεπτή μέθοδος μεσολάβησης, μια φάρσα για τη διατήρηση της οποίας έπρεπε από τη μια να τηρείται μια λεπτότατη ισορροπία μεταξύ αντικρουόμενων συμφερόντων και από την άλλη μια πληθώρα μεσολαβήσεων να δουλεύει απρόσκοπτα. Ε, είναι αυτή η λεπτότατη ισορροπία που έγινε συντρίμμα. Κι όμως! Το ελληνικό κράτος πρέπει να έχει τρόπο να παίρνει αποφάσεις.

Δεν ξέρουμε πώς θα γίνει αυτό. Ξέρουμε όμως καλά πως, ό,τι και να γίνει, το τελικό αποτέλεσμα δεν θα εκφράζει τη "λαϊκή βούληση" (εδώ γελάνε), αλλά τις πραγματικές δομές εξουσίας του ελληνικού κεφαλαίου και σε κάθε περίπτωση την ισχύ των ελληνικών μαφιών και του κομματιού της ελληνικής αστυνομίας που τις υπηρετεί και τις προσταίζει. Δεν είναι προβλέψιμα αυτά - έχουν ήδη συμβεί. Είναι ο τρόπος με τον οποίο μια περιθωριακή οργάνωση μερικών δεκάδων πρακτόρων και διανοητικά σακατεμένων βρέθηκε στο κέντρο της πιο μακροχρόνης προεκλογικής καμπάνιας στην ελληνική ιστορία. Ήταν μια καμπάνια που ξεκίνησε στον πολυπαθο Άγιο Παντελεήμονα τον Δεκέμβριο του 2008, διεξάχθηκε από την ελληνική αστυνομία με κάθε επισημότητα και βρήκε την τρανταχτή επιτυχία της τρία και μισό χρόνια μετά: στις τελευταίες εκλογές.

Σημειώσεις

1. "Οι μήνες κάνουν κύκλους, η ιστορία όχι", Antifa #14, 14/12/2009. Σχετικά επίσης μπορεί να δει κανείς το editorial με τίτλο "Σπουδές στο Γαλανόμαυρο: Λίγα λόγια επί του γενικού και ορισμένες παρατηρήσεις", στο επόμενο τεύχος του ίδιου περιοδικού.
2. Για την παρανομοποίηση της εργασίας των μεταναστών εργατών και τις επιπτώσεις της στην ελληνική κοινωνία δεξ τη μπροσούρα "Σχεδόν Αόρατοι: Η Παρανομοποίηση της Εργασίας σαν Κρατική Στρατηγική για τη Μετανάστευση", Αθήνα 2009. Για την κρίση χρέους ως κρίση του ελληνικού καπιταλισμού και του τραπεζικού του συστήματος δεξ το κείμενο "Η κρίση, η κρίση!", στο περιοδικό Antifa #17, 6/2010.
3. Σχετικά μπορεί να δει κανείς την προκήρυξη της αντιφασιστικής συνέλευσης Αυτονομη Antifa με τίτλο "Και θα γενούν οι πλάτες μας κινούμενοι στόχοι και οι πλατείες μας πεδία βολής", 3/2010. Στη διεύθυνση <http://autonomeantifa77.wordpress.com>. Το κόστος των μπατσοικών περιπολιών, αντίθετα με όλες τις άλλες σπατάλες του δημοσίου φαίνεται πως είναι κάποιου είδους κρατικό μυστικό, αφού ουδέποτε αναφέρεται. Προκύπτει από δημοσιεύματα του αστικού τύπου που είχαν να κάνουν με τη σπάνη καυσίμων εν όψει εμπάργκο στο Ιράκ.
4. Όλα αυτά περιγράφονται τεκμηριωμένα στην μπροσούρα της αντιφασιστικής συνέλευσης Αυτονομη Antifa με τίτλο "Επιτροπές Κατοίκων: Κατάδυση στο Μέλλον του Ελληνικού φασισμού", Αθήνα, 3/2012.
5. Η Κολλυροπούλου από την εφημερίδα Πελοπόννησος. Οι σύντροφοι από το περιοδικό Αυτο/ #23, 2/2009.